

Політичні репресії, різного роду переслідування, хоча на деякий час зменшили активність кліру і віруючих ГКЦ, та все ж таки не зламали їх опору штучному насадженню православ'я. Митрополит Йосиф Сліпий перебуваючи у засланні спромігся зберегти структуру ГКЦ, виплекати ціле покоління церковних проводирів і зберегти приховану, а то й явну прихильність численних верств населення в умовах тоталітарної держави, яка цілеспрямоване і систематично контролювала будь-які прояви релігійної діяльності.

Література:

1. Бармак М. Йосиф Сліпий - шлях богослова, науковця, педагога / М. Бармак//Наукові записки ТДПУ.-Т., 1998.-Вип. 7. - С 318-337.-(Історія. Вип. 7).
2. Бистрицька Е. Проблеми міжконфесійного порозуміння в теоретичній спадщині Йосифа Сліпого// Україна на шляху до незалежності і демократії. — Т., 1996.-С. 246-249.
3. Бистрицька Е. В. Східна політика Ватикану в контексті відносин Святого престолу з Росією та СРСР 1878 - 1964. Монографія // Елла Бистрицька. - Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. - 416 с
4. Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька церква в катакомбах (1946 - 1989) // Ковчег. Збірник статей з церковної історії. - Львів. - 1993. - №1. - С 138-129.
5. Волошин Ю. В. Ліквідація української Греко-Католицької Церкви / Ю. В. Волошин //Визвольний шлях.- 1996.- №3.- С. 335-349;
6. Гпібчук П. Патріарх Йосиф Сліпий. Через терни випробувань до зірок небесної слави. -Тернопіль. - 2002. - 131 с
7. Дашкевич Я. Йосиф Сліпий. Сторінки зі спогадів / Я. Дашкевич// Пам'ять століть. -- 2002. - №6. - С.60 - 62.
8. Музичка І. Листування Блаженішого. Значення, характер і цілі мислі / І. Музичка// Пам'ять століть. - 2002.- №6. - С.48 - 51.
9. Опалко Н. Хресний шлях Йосифа Сліпого. - Т., 2002. - 48 с.
10. Патріарх Йосиф Сліпий у документах радянських органів державної безпеки: 1939-1987 [Текст]: в 2 т. /Державний архів Служби безпеки України. - Київ: ПП Сергійчук М. П., 2012. - 656 с.
- 11.Сердюк Н. Митрополит катакомбної церкви / Н. Сердюк// Пам'ять століть. -2002.- №6.-С.82-102
- 12.Хома І. Патріарх Йосиф. вид. 2-у, перероблене і доповнене. -Львів: Видавництво «Дон Боско». - 2009. - 172 с
13. Як Патріарх Йосиф Сліпий освячував мир в ув'язненні: свідчать архіви [Електронні ресурси] - Режим доступу: <http://www.rr.lviv.ua/news.php?item=399>
14. Послання Митрополита Йосифа Сліпого [Електронні ресурси] - Режим доступу: <http://dds.edu.ua/ua/component/content/article/950-patr-josyf-velykoho-bazhajte.html>

Петро Натикач
(м. Житомир)

**ПЕТЛЯК Ф. А. - ІСТОРИК, ОРГАНІЗАТОР ВИЩОЇ ШКОЛИ,
ПАТРІОТ РІДНОЇ ЗЕМЛІ**

Майже столітня історія Житомирського державного університету імені Івана

Франка спонукає дослідників до її детального вивчення. Незважаючи на значний науковий доробок, далеко не всі події висвітлені з вичерпною повнотою. І це не дивно. Адже творчий пошук є постійним, і він має додавати нових аспектів у вивченні теми [1].

Важливим завданням для наступних поколінь істориків є об'єктивні матеріали про кожен рік історії Житомирського університету. Особливо продуктивними, на наш погляд, є вивчення наукових біографій викладачів університету минулих років. Ініціативу подали ветерани нашого вузу, які в останні роки видрукували спогади про своє життя в цілому та освітянські звитяги в Житомирському університеті [2].

У той же час залишається актуальною проблема подальшого осмислення історії Житомирського університету в особах шляхом детального вивчення історичних портретів викладачів минулих років.

Метою цієї статті є спроба донести до читача, особливо молодого, життєвий шлях, творчі, педагогічні досягнення кандидата історичних наук, доцента Фелікса Афоневича Петляка, значна частина життя якого нерозривно пов'язана із Житомирщиною та історією Житомирського університету зокрема.

Народився Фелікс Афоневич Петляк 16 червня 1929 р. в селі Олешин Хмельницького району Хмельницької області. Батько працював головою сільської ради, пізніше - в партійних та радянських органах різних районів області, мати - виховувала дітей, вела домашнє господарство [3, арк. 3]. Хлопець зростав в інтелігентній сільській родині, де шанувалася щоденна гірка праця, народні столітні звичаї та традиції українського народу.

Велика Вітчизняна війна застала його учнем п'ятого класу, і в умовах наступу німецьких військ Фелікс разом із матір'ю евакуювався до Волгоградської (тоді Сталінградської) області. Там тяжко працював у місцевому колгоспі. Вже за багато років після війни - в 1999-му, запросивши документи з Російської Федерації про свою роботу в тилу, він отримав давно заслужений статус учасника Великої Вітчизняної війни [3, арк. 147].

Повернувшись після війни в рідні краї, Фелікс закінчив середню школу, а в 1949 р вступив на історичний факультет Київського державного педагогічного інституту

ім. М. Горького (на сьогодні - Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова), який і закінчив із відзнакою 27 червня 1953 р. за спеціальністю «Історія» [3, арк. 6; 162; 175].

Перший рік своєї роботи молодий спеціаліст навчав дітей - історії в Теофопільській середній школі Хмельницької області.

Та постійне прагнення до поглибленого вивчення минулого привело його до аспірантури кафедри історії своєї «alma mater», яку він успішно й закінчив в 1957 р. - у часи хрущовської «відлиги» [4, с. 22, с. 446 - 447].

Наступні роки молодого науковця пов'язані з Кам'янець-Подільським педагогічним інститутом, де він пройшов усі щаблі кар'єрного зростання: від асистента кафедри історії до старшого викладача й далі - доцента [3, арк. 15]

Одночасно з 1963 по 1968 рр. працював деканом факультету педагогіки та методики початкової освіти Кам'янець-Подільського педагогічного інституту.

Сумлінного викладача, глибокого науковця, дисциплінованого та творчо налаштованого декана помітили й у Міністерстві освіти Української РСР. У жовтні 1968 р. Ф. А. Петляка призначають ректором Бердичівського педагогічного інституту [3, арк. 3]. Саме на цій посаді розкрився його талант організатора навчання, виховання студентів та наукової роботи викладачів

Друга половина 50-х - 60-і роки були часом прогресивних реформ, хоча іноді не до кінця продуманих. Зокрема, проходив процес укрупнення вищих

навчальних закладів і, - серед інших, - під ці зміни потрапив і Бердичівський педагогічний інститут. Його розформували 1971 року, і, відповідно, ліквідували посаду ректора.

Далі доля привела Фелікса Афоневича до Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка, де він і працював, до останніх днів свого життя.

В 1971 - 1978 рр. Ф. А. Петляк очолював кафедру історії КПРС та політекономії, пізніше працював доцентом цієї кафедри, потім - доцентом кафедри історії та політології та доцентом кафедри історії України.

Моє знайомство з Ф. А. Петляком розпочалося в листопаді 1978 р. Ми, тоді ще молоді (відносно) викладачі кафедри навчалися конкретної педагогічної та наукової майстерності в наших ветеранів - М. І. Лавриновича, П. П. Москвіна, І. Є. Громенка, О. М. Іващенко, М. С. Бовсунівського. І серед них нашим кумиром був і Ф. А. Петляк.

Вражала його дисциплінованість. Ніхто навіть припустити не міг, що він запізниться на заняття чи відмінить його. Фелікс Афоневич за всі роки роботи не брав жодного лікарняного листка, хоча часом ішов на заняття хворим.

Лекції Фелікса Афоневича були глибокими за змістом, і в той же час він умів просто говорити про складне. Від природи мав чітку лекторську дикцію, умів розставляти потрібні акценти та логічні наголоси.

Згадую поїздки райцентрами Житомирщини, коли відзначали 80-річчя російської революції 1905 - 1907 рр. Актив кожного з районів (відповідальні районні працівники, вчителі, лікарі, бібліотекарі та ін.) з увагою слухали змістовні виступи Ф. А. Петляка про складні історичні події, вражало його вміння органічно пов'язувати їх із проблемами сучасності.

Зважено й аналітично сприйняв Ф. А. Петляк здобуття Україною незалежності. Палкий патріот України він у той же час не допускав поверхового, чисто емоційно-романтичного сприйняття історичних подій, а вимагав об'єктивної, тверезої оцінки минушини та сучасності. Глибокий зміст мали його, слова: «Багато неправильного було сказано про історію України в минулому, але не завжди є об'єктивною оцінка минушини й у часи незалежності». Сьогоднішні політичні події підтверджують цей висновок.

У роки незалежності України Ф. А. Петляк читав лекційні курси: «Історія України», «Історія української та світової культури», «Історія стародавнього світу», мав чисельні публікації з теорії та методики викладання цих навчальних дисциплін

Науковими інтересами Ф. А. Петляка протягом його творчого життя були теоретичні дослідження партійно-радянського будівництва в Україні в роки Великої Вітчизняної війни, історичного краєзнавства, історія української та світової культури.

Під його керівництвом у 90-і роки вийшов невеликим за об'ємом, але глибокий за змістом навчальний посібник «Українська та світова культура. Курс лекцій» у двох частинах, який студенти Житомирщини того часу зачитували «до дірок».

Він брав участь у багатьох обласних, республіканських та міжнародних наукових конференціях із питань Другої світової війни та інших проблем історії та сучасності.

Ф. А. Петляк був активним лектором і поза межами навчальних закладів. Роками він очолював правління Бердичівської та Житомирської міських організацій товариства «Знання». На будь-яке запитання про внутрішню й зовнішню політику держави завжди міг дати вичерпну відповідь.

Ф. А. Петляка знали як справжнього інтелігента - і внутрішньо, і зовнішньо -

(чітка літературна мова, строга манера поведінки й в офіційному й повсякденному житті, скромний, але елегантний одяг. Між іншим, костюм він міг сам «підганяти» відповідно до власної фігури.

Феґікс Афанович був чудовим сім'янином: разом із дружиною Маргаритою Василівною, теж істориком, виховали й вивчили двох доньок, палко любили внуків і допомагали їм. Він на належному рівні, на добру заздрість нам, сам вів дачне господарство, умів майструвати, обробляючи дерево й метал, шити досить складний одяг і т. д.

Ф. А. Петляк чудово співав, навіть уже в солідному віці брав участь в університетських концертах художньої самодіяльності. Разом із проф. М.І. Лавриновичем були незмінними солістами святкових заходів на кафедрі.

Завдяки наполегливості та внутрішній дисципліні, життєвому оптимізму йому вдалося досягти солідного трудового стажу - п'ятдесят один рік.

Трудові успіхи Фелікса Афановича не раз відзначалися нагородами. Серед них - медалі «За доблесну працю», «Ветеран праці», «Захиснику Вітчизни», значок «Відмінник народної освіти», десятки почесних грамот обласного, міського та університетського масштабів [4, с 83, 447].

Ф. А. Петляк мав великі творчі плани викладацької та наукової роботи. Та невблаганна смерть 14 жовтня 2009 р. перекреслила їх. А ще зовсім недщодавно - 16 червня 2009 р. - університет урочисто вшановував його 80-річчя. Були шанобливі промови ректора університету, декана та викладачів історичного факультету.

Мабуть символічно, що похорон Ф. А. Петляка відбувся в день 90-річчя Житомирського університету, якому він присвятив більшу частину свого творчого життя - 16 жовтня 2009 р.

Життя та творчість Ф. А. Петляка може слугувати прикладом для молодих викладачів Житомирського державного університету ім. І. Франка та є вагомим сторінкою в його історії.

Література:

1. Житомирський державний педагогічний університет імені Івана Франка: Історичний нарис. - К.: «Техніка», 2002. - 88 с; Відомі педагоги Житомирщини. Нариси про знаних діячів освітянської ниви. - (авт. колектив під редакцією проф. Лавриновича М. І.). - Житомир: «Полісся», 2003. - 700 с; Ювілейна книга: ЖДУ ім. І. Франка - 85 років. Історичний нарис. - Житомир: Косенко, 2007. - 232 с; Лутай М. Є. Історія Житомирського державного університету ім. І. Франка в іменах (1919 - 2013 рр.). - Житомир: «Рута», 2013. - 278 с; Лутай М. Є. Історичний факультет: минуле і сьогодення. Короткий історичний нарис. - Житомир: Видавництво Житомирського університету, 2007. - 50 с; Лутай М. Є. Гордість Житомирського державного університету - його випускники. - Житомир: «Рута», 2011. - 308 с, ілюст.; Ювілейне видання Житомирського державного університету імені Івана Франка. - К., 2009 р. та ін.

2. Григорій Киселев. Такая жизнь. - Житомир: «Волинь», 2004. - 215 с; Леонід Кобзар. Погляд у минуле і не тільки... в 2 книгах. - Житомир: «Волинь», 2006. - кн. 1. - 312 с; кн. 2. - 415 с; Станіслав Пультер. Мої освітянські пошуки. Роздуми педагога і методиста. - Житомир: «Полісся», 2011. - 520 с; Монастирецький Л. С Наукові студії (1965 - 2011 рр.). - Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. - 291 с; Монастирецький Л. С Бібліографічний покажчик наукових праць (1967 - 2011 рр.). - Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. - 256 с. та ін.

3. Архів Житомирського державного університету ім. Івана Франка. Фонд: Справа Петляка Фелікса Афановича. - 243 арк.

4 Лутай М. Є. Історичний факультет: минуле і сьогодення. Короткий історичний нарис; Нати́кач П. І. - Петляк Ф. А. в кн.: Відомі педагоги Житомирщини. Нариси про знаних діячів освітянської ниви.